

Author: Dudics, Krisztián
 Affiliation: Dudics Architectural Studio
 Title: BLACK ONYX
 Citation: Metszet, Vol 14, No 6 (2023), pp 20-27,
<https://doi.org/10.33268/Met.2023.6.1>
 Received: 28 September 2023
 Accepted: 02 November 2023
 Published: 21 November 2023
 SPORTS HALL, BALATONFÜRED, HUNGARY;
 ARCHITECT: TAMÁS VARGA DLA
 A new multi-functional sports hall has been completed in the town of Balatonfüred, known for its sporting achievements, especially in handball. Elevated above its surroundings, the building's refined design, formal compactness and colour scheme are essentially related to the virtues achieved through regular sports: it carries stability, balance, healthy self-confidence, and a sense of responsibility, reflects confidence and strength, strengthens concentration and soberness.

01

02

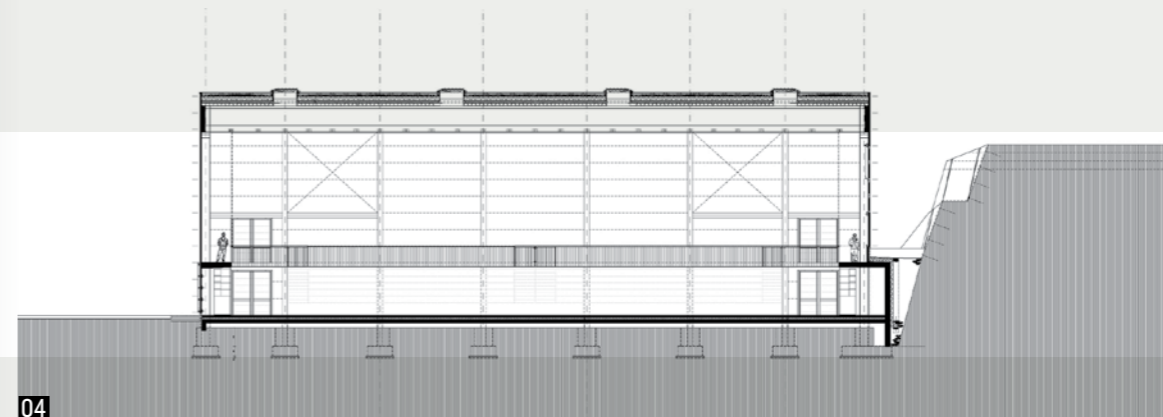
03

FEKETE ÓNIX

SPORTCSARNOK BALATONFÜREDEN

Balatonfüreden szeretik a sportot: az önkormányzat és helyi sportszakemberek kezdeményezésével egy sportparkot álmodtak meg, és - turisztikai témakörként 100%-os támogatású EU-s pályázati forrásból - hoztak létre. A város nyugati külterületén megvalósított Forrás Családi Sportparkban télen-nyáron egyaránt lehet sportolni: síoktató tanpályát, gyerek ügyességi bringapályát, szabadtéri kondiparkot, görkoripályát és egy rekortános futókört is kiépítettek, valamint a salakos tenispályák mellett egy padelpálya is található a területen. Az önkormányzat megbízásából a sportparkot jól kiegészítő, beltéri sportokat befogadó, tömegsportra is alkalmas új, multifunkcionális sportcsarnok, vagy ahogy ők hívják, „munkacsarnok” felépítésének igénye is felmerült a területen belül. Ennek tervezésére Varga Tamás DLA kapott megbízást.

- 01 Az antracitszürke monolit
- 02 A fémszerkezetű menekülőlépcső, mint építészeti elem
- 03 A homlokzat tagolása
- 04 Metszet, jobbra a sziklafallal

04

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
 Varga Tamás DLA

FOTÓ | PHOTO
 Horváth Miklós

SZERZŐ | AUTHOR
 Dudics Krisztián DLA

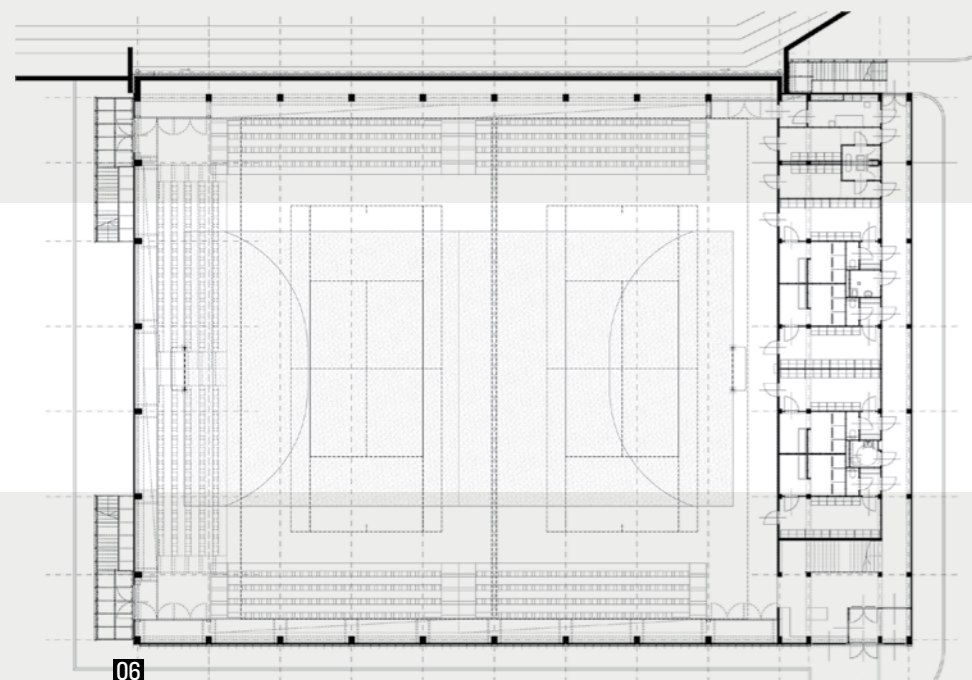
__A tervezési terület Balatonfüred belterületén kívül, a városközponttól nyugatra, a Székesfehérvár–Tapolca vasútvonal északi oldalán helyezkedik el, megközelítése délről (a Balatonpart felől) és északi oldalról (Balatonfüred Ófalu városrésze felől) is lehetséges, az utóbbi közúton kényelmesebb, és a távlati fejlesztési tervekben is inkább ebben az irányban várható további beépítéssel a település már beállt részeihez való szervesülés.

__Varga Tamásnak nem ez az első tervezési megbízása Balatonfüreden, jól ismeri a várost. Ő tervezte többek között a városi tűzoltóság, a városi uszoda és sportakadémia [1][2][3] épületeit, a Lóczy Lajos Gimnázium felújítását, valamint az óváros központjának jelenleg is folyó rehabilitációja [4] és az ennek keretében ide kerülő járási hivatal és törvénykezési hely [5] épületének tervezése is az ő nevéhez fűződik.

__Az első ránézésre rokon, sportcélú használat okán adódik az összehasonlítási lehetőség az

05

06

uszoda épületével, de valójában a funkció is, a helyszín is, az anyagi keretek is eléggé különbözőek. Az mindenképpen átfedést mutat a két épület között, hogy mindkettőnél nagy fesztávú térlefedés megoldása, illetve a fő funkciót, a nagy tömegeket kiszolgáló sportfunkciók elhelyezése volt a központi építészeti feladat. Látni fogjuk azonban, hogy a Forrás csarnoknál más megközelítést alkalmazott az építész: míg az uszodánál ragasztott fa főtartós szerkezetet és természetes kőből rakott gabion homlokzatburkolatot [6] tervezett, itt előregyártott, feszített vasbeton tartókat és szendvicspanel homlokzatburkolatot találunk. —Menjünk is tovább a helyszínre. A parkolóban kiszállva az autóból rögtön látható a tenispályák részére planírozott mesterséges sík és a valahai külszíni kőfejtésből visszamaradt, a park és az épület elhelyezése érdekében részben tovább bontott, stabilizált sziklafal, valamint a fölötté folytatódó, gyepes természetes terepsík alkotta táji kontraszt: egyfajta

06

07

01

04

drámai feszültség érzékelhető. A sportcsarnok is ebbe a terepalakulatba van „bevágvva”, így a tájépítészeti szituáció, bár kevésbé grandiózus léptékben, de némileg emlékeztet Souto de Moura bragai stadionjának tájba „robbantott” színpadias elhelyezésére. Akadtak persze sokkal prózaibb körülmények is az épület pozicionálásában: a befogadni kívánt sportok pályaméretei, a vasútvonal és egy kút hidrogeológiai védett vízbázisának közelsége. Ezért sem kerülhetett a csarnok doboza az egyébként elég nagy telken belül a vasúti töltéshez közelebb. —A parkolóból délnyugat felé indulva a tenispályák mögött távolról még antracitszürke monolitiként érzékelhető a csarnok tömbje. Közelebb érve fokozatosan válnak érzékelhetővé az anyagai és a részletei. Az elegáns, egyszerű dobozon a tenispályák felé néző oldalon vízszintes gesztus, visszahúzott loggiasáv tűnik fel az oszlopokkal tagolt homlokzatsík mögött. A délkeleti, bejárati oldalon pedig az épület felső rétegeit

12

02

03

05

07

- 05 Loggiasor
- 06 Földszinti alaprajz a kihúzható lelátókkal és többféle lehetséges küzdőtér-kialakítással
- 07 A csarnok küzdőtere kézilabda-mérkőzéshez alakított, kétoldali lelátóval

mélyen átvágó, keskeny, magas, függőleges hasíték tagolja jó arányban kétfelé az épületdobozt. —Ugyanezen oldalon az épület földszinti sávját takaró, a fémlemez homlokzatburkolat perforációi által a sportágak piktogramjait kiadó frízszerű lábazati szalag oldja az egyébként egységesen semleges hatású, finom vízszintes bordázatú, látszó függőleges takaróelemekkel tagolt szendvicspanel burkolatot, és emeli ki ezt az oldalt főhomlokzattá. A perforált fémlemez sáv azonban nem fut teljesen végig, annak „beszegése” mellett a keleti épületrészen felnyitott üvegezett felületen nyílik az épület főbejárata. A parkolótól idáig egyenes vonalú, rávezetőbb jellegű megközelítés szerepelt az eredeti tervekben, de a tenispályák elhelyezésével ezt részben elépitették, így most csak azok mellett, az épület északkeleti

homlokzata előtt elhaladva és onnan befordulva közelíthető meg a bejárat. —Az épület nem járható teljesen körbe a bejárati szinten, az északnyugati oldalon a dobozból kitalolt földszinti tömeg a fejtett kőfalnak támaszkodik, illetve a gépészethez tartozó kültéri egységek is itt kaptak helyet. Az épület ezen oldalán egy, míg a délnyugati homlokzatán további két, az emeleti nézőtéri karzathoz bekötött menekülőlépcső kapott helyet. Ezek a funkcionalitásra redukált, puritán, horganyzott acél szerelt jellegű szerkezetek a doboz ónixszerű tömörségét meg sem karcollják. És nyílászárók sem törik meg a zártságot, már-már zavarba ejtve az épületet csak kívülről szemlélőt, honnan kap természetes megvilágítást a belső csarnok tere. Pedig kap, de ez a megnyitás – részben a káprázást megelőzendő, részben az

02

08

09

10

Generálkivitelezőként mindig öröm számomra, ha olyan épületet kell megvalósítani, amelyet sportcélú tevékenységre fognak használni. Ez az épület többszörösen ilyen, ráadásul fürediként, ahogy eddig is, ezután is többször igénybe fogom venni! A nyitó kézilabda-mérkőzés alkalmával megmutatkozott az impozáns küzdőtér és a nézőkkel teli lelátó igazi hangulata. Kívánom minden sportolónak és a személyzetnek is, hogy használják az épületet örömmel és egészséggel! | Horváth Tamás ügyvezető, Gótika Kft.

északias tájolás miatt is, de a vizuális tömörség, zártság koncepcióját is következetesen folytatva – a kőfal felé néző, az épület külső nézeteiben lényegében nem látható homlokzatra került.

—A belsőben az épület két, formailag, szerkezeti-
leg és funkcionálisan is egyértelműen megkülönböz-
tethető fő részre tagolódik. Magára a sportpályákat
befogadó küzdőtéri csarnok nagy belmagasságú
terére, valamint a sportolókat és a közönséget kiszol-
gáló egyéb helyiségsoportokra, terekre, közleke-
dőkre. Mivel a csarnok koncepciója szerint elsősorban
a tenisz, röplabda és kézilabda sportágak kiszolgálá-
sára, és kevés néző befogadására épült, a földszint
a sportolóké, míg a közönség „felültöltős” rendszer-
ben, az emeleten körbefutó karzatról tudja megköze-
líteni a lelátókat. Ezek a sportághoz és az esemény
jellegéhez igazodó, a földszint magasságában három
oldalon ki- és behúzható, fémszerkezetű lépcsős lela-
tók kényelmes, felhajtható műanyag székekkel ellá-
tottak, és maximálisan 400 nézőt tudnak befogadni.
A közel négyzetes alaprajzi arányú (46,80 x 39,50 m
alaprajzi méretű), 11 m szabad belmagasságú csarnok

lapostetős lefedését a belső térben burkolatlanul álló
előregyártott vasbeton pillérvázra terhelő magas –
az övrészeiken a gépészeti vezetékek számára előre
kihagyott kör alakú lyukakkal tervezett –, feszített
vasbeton főtartók hordják. A széles és magas csarnok-
teret lehet többek között szabvány méretű kézilabda-
pályaként használni – ekkor két oldalon húzhatók ki
a lelátók, és a kézilabdához optimalizált külön sport-
padlót fektetnek le –, vagy keresztben, egymás mellett
két tenispályát kialakítani, a délnyugati oldali lelátót
kihúzva.

—A tér egyenletes és bőséges természetes megvilági-
tása az északnyugati hosszoldal nagy bevilágító üveg-
felületei által biztosított, ráadásul a belső színek is
világosak, meleg tónusúak, ami az épület külső meg-
jelenésével alkot markáns kontrasztot. Külön ki kell
emelni a székek színeinek bátor, mégis visszafogottan
illeszkedő variálását: a csarnok betonszürke pillérek-
kel és főtartókkal, nagy fekete X-ekkel ritmizált hom-
lokzati falainak fehér belső háttéré és a kiszolgálórész
felé néző hangsúlyos mályva-bézs színű szkénéfal
előtt, a szürke műgyanta padlók mellett háromféle,

- 08 A lelátó széksorainak random színvilága
- 09 A tenispályákra néző loggia
- 10 Az északnyugati homlokzat a lelátók fölött végig üvegezett, a „bevágás” másik oldalán a kiszolgáló épületrésszel

a törtfehér-bézs-mályva harmóniasíkon elhelyezkedő, pasztellesen telítetlen színből összeállított, véletlen-
szerű elosztást mutató székek üdítően hatnak.

—A másik fő funkcionális egység a csarnok melletti
északkeleti rövidebb oldalon csatlakozik – három
szinten. A földszinten az épület előzékeny és okos
alaprajzi szervezése a sportolókat és bírót az öltö-
zőikből közvetlenül engedi a küzdőtérre, az ezek
utcai ruhával való megközelítését szolgáló folyosó
itt a külső, homlokzati oldalra került. Az emeleten –
ahová egyenes kétkarú lépcsőn juthatunk fel a bejárat
előtti előtérből – e fölött már a kültéri tenispályák felé
kilátást biztosító loggia található, és mögötte húzódik
a közlekedő, amely a csarnok körbefutó karzatának
ezen oldalával együtt lényegében dupla folyosós rend-
szerben szervezi a nézőtéri vendégek mozgását és
kiszolgálóhelyiségeit, a két közlekedősáv között a büfé
fogyasztótere számára összenyitva és kiszélesítve.
Ezen a ponton nyilvánul meg leginkább az épület
részei közötti átlátások alkotta izgalmas térszövet:
a csarnok tere, a büfé fogyasztótere a loggián át bizto-
sít vizuális átkötést a külső tér felé. Egy újabb, ezúttal

megfordított irányú egyenes lépcsőn egy szinttel még
följebb menve pedig újra a loggiasáv fölötti közleke-
dőbe érkezünk a sportolói rekreációs és kiegészítő
helyiségekhez, ahol viszont a két fő épületrészt elvá-
lasztó, az épület külső megjelenésében is markáns
bevágásba betüremkedő tér és annak mindkét oldali
üvegezett megnyitása teremt váratlan vizuális kap-
csolatokat a csarnokbelső, a kültér és a konditerem
között.

—Az építész elmondásából tudható, de valamennyire
az egész épületen, és különösen a kiszolgáló, „fej”
épületrészen érzékelhető is, hogy szigorú korlátok
közé kellett szorítani az épület geometriai méreteit.
Ugyanakkor ez a kényszer inkább leleményességre
ösztönzött: a csarnokrész esetében abszolút kompro-
misszummentes építészeti megoldást eredményezett,
a kiszolgáló épületrészben pedig szintén tökéletesen
működő, igazán kompakt, feleslegmentes, néhol bra-
város alaprajzi szerkesztésben jelent meg. Egyedül
a magasságok tekintetében kellett némi kompro-
misszumot vállalni: a használatot nem befolyásolja,

11

Ez egy multifunkciós sportcsarnok, ahol elsősorban a kézilabda-utánpótlás, a tömegsport és a szabadidősport kap helyet, de minden csapatsportágat szívesen látunk. Balatonfüred a férfi-kézilabdautánpótlásban nagyhatalom, példaértékű szakmai munka zajlik, az elmúlt években 12 játékos lett innen válogatott, közülük ketten, Máthé Dominik és Bánhidi Bence világsztár lett. Erre méltán lehetünk büszkéek. | Dr. Bóka István, Balatonfüred polgármestere

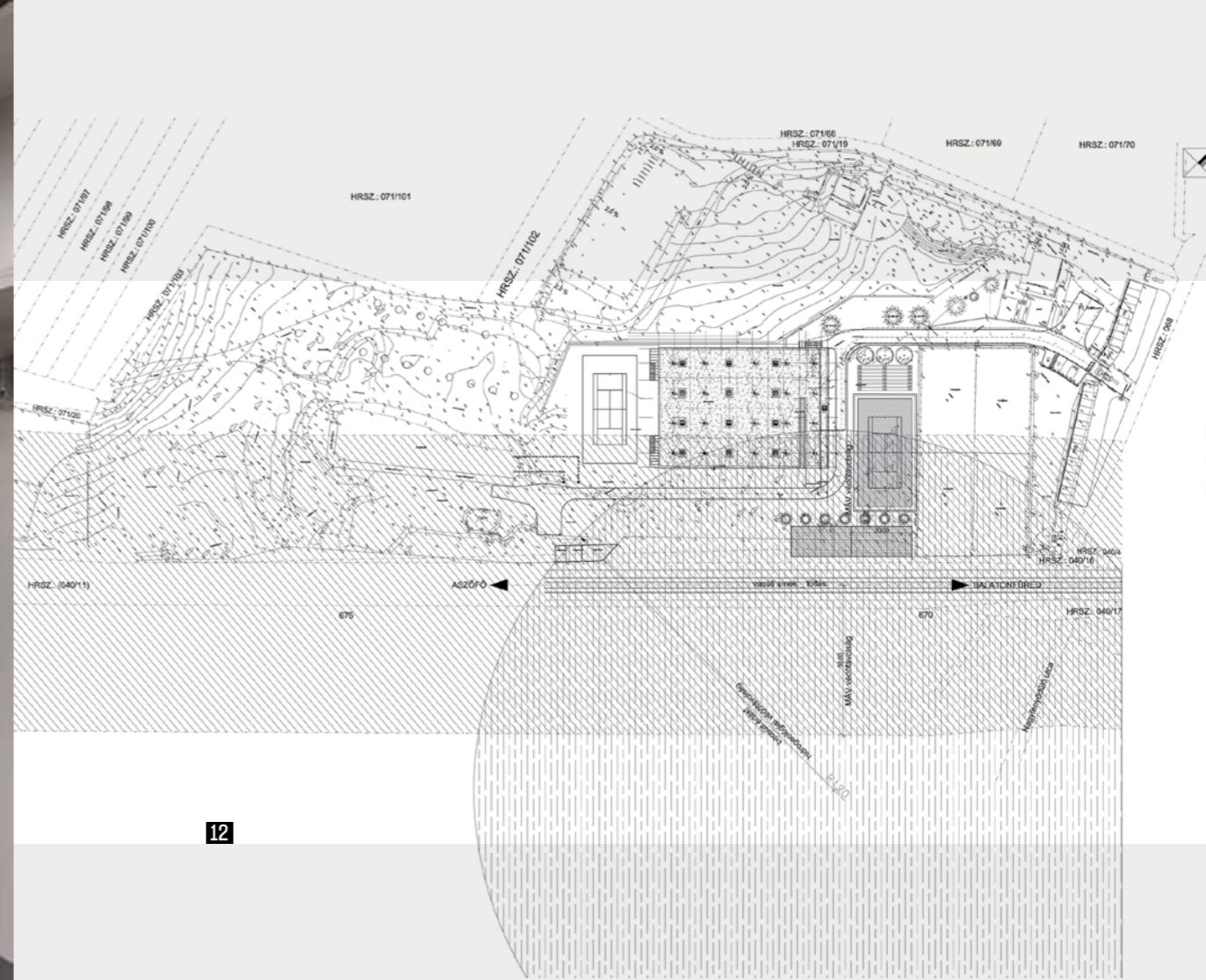
Ezzel az új, modern sportcsarnokkal tovább gyarapodik a kézilabda sportág Balatonfüreden. Mind a Balatonfelvidéki Kézilabda Akadémia korosztályos csapatai, mind pedig a Balatonfüredi KSE felnőtt csapata is nagy örömmel veheti igénybe a létesítményt, amely hozzájárul majd a balatonfüredi, illetve a magyar kézilabda fejlődéséhez. | Bene Tamás ügyvezető, Füred Handball Kft.

a térértetnek jót tett volna az alsó két szinten egy kicsivel nagyobb belmagasság.

—A sportcsarnok tetején extenzív zöldtető készült, amely a csarnok nyári hűtési és téli fűtési igényét is segít alacsonyban tartani. A fűtési energiát hőszivattyú állítja elő. Ezek a gépészeti megoldások teszik teljeskörűvé az épületépítészeti szerkesztésében is hangsúlyos takarékoságot, praktikusságot.

—Balatonfüred sokoldalúan használható, viszonylag alacsony költséggel megépített, gazdaságosan üzemeltethető, és a tömegsport igényeit is kiszolgáló képes sportlétesítménnyel gazdagodott – amelynek

tájban való megjelenését és a mindennapi használatban is érzékelhető esztétikáját az épület egyedi tömegformálási és téralakítási megoldásai emelik időtállóvá. Kicsit elemelkedve, az épület szikár, fegyelmet szerkesztettsége, formai tömörsége és színvilága esszenciálisan rokon a rendszeres sportolás által elérhető sportemberi erényekkel: stabilitást, kiegyensúlyozottságot, egészséges önbizalmat és felelősségérzetet hordoz, magabiztosságot és erőt tükröz, erősíti a koncentrációt és józan ítélőképességet, kitartásra ösztönöz – az asztrológusok is ezt tartják a fekete ónixról.

12

- 11 Öltözői belső
12 A helyszínrajzon a megközelítési irányon, a szabadtéri pályák elhelyezkedésén és a szintvonalakon kívül a vasúti és hidrogeológiai védőtávolságok is jól látszanak

IRODALOM / REFERENCES

- [1] „Kő és szövet - Az anyagok regionális jelentésváltozása”, *Metszet*, Vol 9, No 1 (2018) pp 20-23.
[2] „Természetes átváltozás”, *Metszet*, Vol 9, No 1 (2018) pp 14-19.
[3] „A hely és a homlokzat kapcsolata”, *Építészfórum* [online] 2018-01-05, hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/a-hely-es-a-homlokzat-kapcsolata>> [utolsó belépés: 2023-10-10].
[4] „Balatonfüredi óváros-rehabilitáció”, *Építészfórum* [online] 2021-01-27, hozzáférhető: <<https://epiteszforum.hu/balatonfuredi-ovaros-rehabilitacio--varga-tamas-dla-tervei-alapjan-alakul-at-a-telepules-kozpontja->> [utolsó belépés: 2023-10-10].
[5] „Bírószánc épül Balatonfüreden”, *Építészfórum* [online] 2021-09-06, hozzáférhető: <<https://epiteszforum.hu/birosag-epul-balatonfureden-bontással-kezdodik-a-munka>> [utolsó belépés: 2023-10-10].
[6] „Természetes viselkedés”, *Új Magyar Építőművészet*, No 6, (2017) pp 8-13.

Az épület szikár, fegyelmet szerkesztettsége, formai tömörsége és színvilága esszenciálisan rokon a rendszeres sportolás által elérhető sportemberi erényekkel

ÉPÍTÉSZ: Varga Tamás DLA (V.T. Arch Kft.) | ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRS: Varga Luca | MEGRENDELŐ: Balatonfüred Kézilabdasportháza Közhasznú Alapítvány | STATIKA: Hegyi Dezső (Nyomásvonal Kft.) | ÉPÜLETGÉPÉSZ TERVEZŐ: Végh Benedek (Astra Consilium Kft.) | ELEKTROMOS TERVEZŐ: Balázs Judit (Artvill Kft.) | ÚTTERVEZŐ: Tótor Dénes (Torda Kft.) | TŰZVÉDELMI TERVEZŐ: Székács András (Antilla Bt.) | GENERÁLKIVITELEZŐ: Gótika Kft.